

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput Ultimum. De celebritate conviviorum, atque intempestivis
computationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83665](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83665)

*Non fucis male ficta cutem, neque lu-
mina nigro*

*Pulvere, nec ſavo tinſta colore co-
mam.*

*Purum natura decus aſpernata ſu-
perbo*

*Crimine Divinum in ſe ſibi damnat
opus.*

*Fruſtra hæc ſe mulier jactaverit eſſe
pudicam,*

Quæ ſe tam variis ornat adulteriis.

Igitur tam prava fæminarum conſue-
tudo nequit à gravi culpa excuſari:
cumque in omni compta, nuptaque ſit
deſetabilis, habet in virgine improbae
temeritatis audaciam: & merito Hie-
ronymus ita Latam compellat: *Cave,
ne ceruſſa, & purpurifſo conſecrata
Chriſto ora depingas.* At vetulæ, qua-
rum nonnullæ in his flagitiis operam
quandoque perdunt, ad memoriam no-
ſtram revocant ſetiſſimum illud Plau-
tinum in Moſteliaria:

*Nam iſtæ veteres, quæ ſe unguen-
tis unctant,*

*Interpoles vetula edentula, quæ vi-
tia corporis fūco occulunt,*

*Ubi ſe ſudor cum unguentis conſo-
ciavit, illico*

*Itidem olent, quaſi cum una multa ju-
ra confundit coquus.*

4. PROPOSITIO III. In cultu veſtium
Propoſitio 3. maxima præſeſerenda eſt moderatio.

Probatur in I. Ex præſcripto Canonum; nam 27.
cultu ve- Trullanus ait: *Nullus eorum, qui in
ſtium mode- Cleri catalogum relati ſunt, veſtem ſibi
rationem non convenientem induat:* & Synodus
ſtatuendam. Aquigranenſis apud Chriſtianum Lu-
pum in Scholio ad Canonem mox lau-
datum: *Inter utrumque* (ait de humili,
& ornata veſte) *virtus diſcretionis mo-
deratiſſime tenenda eſt.* II. Ex ſenten-
tia Patrum, inter quos Hieronymus

ſcribens de Clericis qui mollia induunt
in Epistoſta ad Eufſtochium ait: *Tales
cum videris, ſponſos magis exiſtimato,
quam Clericos.* III. Exemplo ſanctiſſi-
mi Patris Auguſtini: de cujus indu-
mentis ſcribit in ejus vita Poſſidius: *Ex
moderato, & competenti habitu erant,
nec nitida nimium, nec abjecta pluri-
mum, quia iis plerique vel jactare ſeſe
inſolenter homines ſolent, vel abjicere.*
Ubi animadverte rationem productam
hoc loco à Poſſidio nec latuiſſe Ariſto-
tilem ſcribentem lib. iv. Eth. cap. 7.
exceſſum pariter, ac defectum in veſti-
mentis Lacedæmoniorum arrogantia
ſpecimen habuiſſe. Quod dictum volo
generaliter: quibus enim placuere rudis
habitus, cilicium, & ſaccus, ſpeciali
ducti ſunt ſpiritu humilitatis, ac præſen-
tentia. Pro mulieribus autem tenen-
da eſt regula Auguſtini in Epistoſta 199.
nunc 262. ad Ecdiciam num. 9. *Quæ
vel ad inanem pompam, vel ad illecebram
formæ adhiberi ſolent, merito reprehen-
ſa ſunt: ſed eſt quidam pro modulo per-
ſonæ habitus matronalis à viridali veſte
diſtinctus, qui poteſt fidelibus conjugatis
ſalva religionis obſervantia convenire.*
Legendum etiam documentum Franciſci
Saleſii ad Philotheam P. 3. cap. xxv.
Placeat nobis hæc veſtimentorum mo-
deratio ob vitæ honeſtatem, non verò
ob pervulgatum, lepidumque prolo-
quium,

*Vir bene veſtitus, pro veſtibus eſſe
peritus*

*Creditur à mille, quamvis idiota ſit
ille.*

*Si careas veſte, nec ſci veſtitus ho-
neſte,*

*Nullius eſt laudis, quamvis ſcis omne
quod audis.*

Nos quippe neque tangit veſtimentorum
amor immodicus, neque inanis gloriæ,
aut popularis exiſtimationis cupido.

CAPUT ULTIMUM.

De celebritate conviviorum, atque intempeſtivis
computationibus.

SUMMARIUM.

1. Splendida convivia à luxu gentilitatis ſunt
orta.
2. & 3. Turpiſſimum eſt ſcelus, vino ſe inebriare.

Sunt denique permulti, quorum ob-
lectatio eſt opipare parare convivia,
cenophora delibare, & gelidas ca-
R. P. Berti Theol. Tom. IV.

4. uſque 7. De uſu cocolatæ.
8. Demuntur ſcrupuli circa potum cocolatæ.

lidasque ſorbere potiones: ad quos di-
rigere congruum eſt partem hujusce
libri poſtremam.

A a a

P r o

I. PROPOSITIO I. Splendidus convivi-
Propositio I. viorum apparatus nonnisi à luxu cor-
ruptæ Gentilitatis emanavit.

Probatur
splendida
convivia à
luxu genti-
litis orta
esse.

Et quidem non solum Divina historia nos docet, quanta abstinencia ante diluvium Noeticum ad annos plurimos vitam antiqui Patres protraxerint, verum etiam parce admodum sese Gentes reliquas aluisse, ipsarum prodidere Scriptores. Nam Servius in primum Aeneidos scribit, quod tantum in atrio & duobus ferculis epulabantur antiqui: farre solo, ac pulte usi sunt primi Romanæ urbis habitatores; & sibi manu sua parasse cibos, scribit Seneca de Consolatione cap. ix. Hinc de Curio ait Juvenalis xi. Sat.

*parvo quæ legerat borto
Ipse focus brevibus ponebat oluscula,
quæ nunc
Squallidus in magna fastidit compede
fossor.*

At posteaquam Romanorum luxuriam confregit temperantiæ repagula, modum excessit etiam epularis accubitus. Nam Suetonius refert Julium Cæsarem ad mensam in aureo lecto decubuisse: argenteos legimus posuisse Heliogabalum: eburneos ac testudineos magni Principes habuere. Imperator Claudius scyphum aureum adhibuit, Lucius Crassus cælatum artificis manu, crystallinum immensi pretii Cæcilius Agricola. Miræ tenuitatis amphoras in templo Capitolino legimus consecratas. Accessit luxuriam mensarum ministris: nam Dionysius Tyrannus, ut ait Tullius in Tusculanis, eximia forma pueros delectos iussit consistere, eosque ad nutum illius intuentes diligenter ministrare. Virgilius pariter de convivio Didonis ait interfuisse magnam puerorum copiam, *Qui Dapibus mensas onerent, & pocula ponant.* Nec defuit delectus luxuriam ciborum, quem Seneca admirans exclamavit: *Dii boni, quantum unius venter deglutit!* nec male Musonius: *Coqui majore studio, quam agricolæ parantur, & convivia quidem apparatus, in quibus agrorum pretia consumunt.* Quæ omnia si florente Romanorum potentia, divitiarum copia, cultuque superbo ipsorum profanorum Scriptorum confessione temperantiæ limites excessere, tolerari non debent in hoc rerum statu, & maxime inter fideles: sed ornent magnifice ac splendide convivia illi, de quibus Libro x. cecinit Lucanus:

*Infudere epulas auro, quod terra,
quod aer,
Quod pelagus, Nilusque dedit, quod
luxus inani
Ambitione furens toto quæsit in
orbe,
Non mandante fame multas volu-
cresque, ferasque.*

Sed de conviviis luxu hæc pauca. Vide Tomi viii. Romanarum Antiquarum postremas elucubrationes.

PROPOSITIO II. Inebriari vino scelus est nefarium, detestabile, atque turpissimum. 2.

Quod demonstratur I. ex Scripturis. Probatur
Legitur enim Prov. xx. 1. *Luxuriosa turpissimum
res vinum, & tumultuosa ebrietas.* Is. v. scelus esse
11. *Vae qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad
vesperam, ut vino aestuetis.* Apostolus
autem ad Rom. xiii. 13. monet, ne
ambulemus in commensationibus, & ebrietatibus: & ad Eph. v. 18. *Nolite (inquit)
inebriari vino, in quo est omnis luxuria.*
Vide & primam ad Timotheum cap. iii.
v. 8. atque priorem Petri cap. iv. v. 3.
Effecta etiam ebrietatis, ac portentosum incestum filiarum Lot profert liber
Geneseos cap. xix. 32. Fortuitam quoque ebrietatem Noe, qui primus omnium
plantavit vineam, sanctissimi viri iniquam modestiam, neque scandalo caruisse, liquet ex cap. viii. ejusdem libri
v. 22. in quem locum ornate Victor
Massiliensis libro iiii. Alethias:

*Forte Noe Domini celebrat dum la-
tus honores
Indulgens epulis, & dulcia pocula
libans,
Persensit vivos latices, somnoque
gravante
Victus membra toro posuit neglecta
fidei:
Et revoluta simul vestis secreta re-
texit
Corporis, ac risum tibi, Cham de-
terrimè, movit.*

II. Demonstratur ex Patribus; quorum 3.
magno ex numero duos tantum produ- Probatur ex
cam, unum ex Græcis, Magnum Ba- Patribus.
silium, qui adversus ebrietatem scripsit celeberrimam Homiliam ordine xiv.
alterum ex Latinis, id est, Doctorem maximum Augustinum. Et Basilium
quidem principio scribit: *Ebrietas demone est voluntarius, malitiæ mater, vir-
tutis inimica, fortem virum reddit
ignavum, ex temperato facit lascivum,
justitiam ignorat, prudentiam extinguit.*
Tum probat ebrium nequaquam à brutis differre hoc singulari argumento:
Non.

Nonne rationis munere, quam à Deo omnium conditore accepisti, reliqua creatura omnis factus es dominus, & imperator? Hoc igitur mentis lumine per ebrietatem qui se privat, jumentis insipientibus comparatus est, & similis factus est illis. Posthac demonstrat ebrium esse brutis ipsis deteriore, quod nullo animal, ut ebrius homo, ita visu audituque debilitetur. Nonne (inquit) ebrii familiarissimos interdum ignorant, alienis vero saepe ut domesticis congruuntur? An non umbras saepenumero tanquam sulcos, & loca praecepta transiunt? Deinde recenset damna quae proveniunt ex ebrietate in spiritum, quorum praecipuum est voluptatis incontinentia omnis, quae ex vini fonte originem vimque trahens praecipit ruit ad omnem impuritatem, atque intemperantiam. Ulterius ostendit quomodo ebrii corrumpant ipsum habitum corporis, dum non solum abundantia voluptatum ad lasciviam infanientium illos labefactat, & dissolutos reddit; sed & corpus tumidum, putridum, mucosum, & vitali humore privatum circumferunt. Ad haec comparat ingeniose ebrios idolorum simulacris, de quibus in Pl. cxxxiv. 16. legitur, Oculos habent & non videbunt, aures habent & non audient, &c. quoniam manus paralysi affectas habent, pedes infirmos, atque emortuos. Addit perorationem elegantissimam. Ex qua Basilianae orationis analysi sat turpitudinem ebrietatis arbitror apparere. At Augustinus Latinorum nobilissimus in fine enarrationis in Psalmum lxxv. de Sanctis Martyribus inquit: *Modo eos ebrii calicibus persequuntur, quos tunc furiosi lapidibus persequuntur*, propter ebrietates, & commensationes in Sanctorum solemnitatibus. In Psalmum vero ciii. n. 14. exclamat: *Quid insanis ebrio? quid plerumque iracundius?* Quantam demum diligentiam adhibuerit, ut ab Africanis nequitiam hanc maximam in sacris praesertim diebus evelleret atque amoveret, constat ex illius Epistola xxii. n. 3. & ex xxix. ad Alipium Episcopum Tagastensem. III. Haec dicta etiam rationes suppeditant. Commonstrant enim oriri ex vinolentia innumera incommoda, profanationem festorum, rixas, luxuriam, blasphemias, domesticorum perturbationes atque contemptum, dilapidationem bonorum, omnemque morum corruptelam: emanare inde corporis, sensuumque hebetudinem, ac tantam mentis conturbationem, ut in iii. de Rerum natura non male Lucretius:

R. J. Berti Theol. Tom. IV.

Denique cur hominem, cum vini vis penetra-
vit
Acris, & in venas discessit diditus ar-
dor:
Consequitur gravitas membrorum, praepediuntur.
Crura vacillanti, tardescit lingua, ma-
det mens,
Nant oculi, clamor, singultus, jurgia
gliscunt,
Et jam caetera de genere hoc quaecunque
sejuuntur,
Cur ea sunt nisi quod vebemens violentia
vini
Conturbare animam consuevit corpore
in ipso?

Vini tamen usum non damnamus; sed in compotationibus sequentia ex D. Paulo colligimus servanda esse temperamenta. Ac primum illud sit, quod scribit Apostolus in priori ad Timotheum cap. v. 23. *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.* Utendum ergo vino, sed bene diluto, & modico, praesertim stomacho laborantibus. Nam ut scribit Justinus ad Zenam: *Aqua necessitatis est, vinum juvenudi corporis gratia datum est.* Documentum alterum spectans ad Clericos habetur in eadem ad Timoth. Epistola, cap. iiii. v. 8. *Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, &c.* Quod attendentes Ecclesiastici Canones jubent ab officio, vel beneficio suspendi Clericos, qui in vinolentia se exhibuerint culpabiles, nisi à Superioribus commoniti satisfecerint; ut habetur Cap. *A Crapula*, Extra, de Vita, & honest. Clericorum. Monitum tertium Apostolicum spectat ad Matronas, quas ne sint multo vino servientes, hortatur, ac praecipit Paulus ad Titum cap. ii. 3. Legendum & praeclarum exemplum S. Matris Monicæ lib. ix. Confess. Augustini cap. viii. n. 18.

PROPOSITIO III. Argumenta, quae Cardinalis Franciscus Maria Brancacius, Proposito 2. alique viri docti producant ad probandum, quod potione cocolatæ Ecclesiasticum non frangatur jejunium, non videntur frangi Theologo penitus satisfacere.

Est argumentorum illorum princeps, Argumentum 1. Cocolatæ potio sit, non cibum, atque potu sorbeat. Est autem potus non perrarus, sed Americanis, atque Hispanorum pluribus familiaris, atque communis. At quod natura sua ad generapotionum pertinet, sive Americani, sive Itali sorbeant, nequit alimentum

Aaa 2

in-

Solutio.

induere substantiam. Atque hoc argumentum Brancacii à priori sententia revocavit celeberrimum Hispanum Medicum Calderam, qui in Tractatu, cui titulus *Tribunal Medico-magicum*, statuerat cocolatis potu jejunium Ecclesiasticum frangi. Sed huic argumento responderi potest cocolatam, etiamsi poculo exhauriatur, inter esculenta, & quidem majoris substantiæ, connumerandam. Nam Stube Medicus Anglus experimento monstravit plus unctuosum, & nutritivum humoris elici ex una uncia Cacao, quam ex libra bovinae carnis, ideoque cocolatam solidum esse alimentum. Thomas Gage refert audivisse se à fide dignis Americanis, illic eos, qui plus cocolatis pocula sorbent, fieri quadratos ac pingues. Atque rationem affert, quoniam licet cacao partes permultæ sint frigida, sunt tamen & alia permultæ butyrofa ac nutritives, atque his calida alia ingredientia, cinnamomum præsertim, atque vaginula sunt ad instar vehiculi, ut ad hepar, & viscera discurrant, ibique in carnem & pinguedinem coalescant. Et quamvis econtra Brancacius ait non semel se fuisse expertum, quod poculum unius consuetae potionis cocolatis vix ad septem horas vires stomacho languenti suppeditat, unde infert falsum esse, quod duæ cocolatis uncia plus dent nutrimenti, quam tres uncia carnis: communis tamen est Medicorum sententia cocolatam optimum præbere nutrimentum, ut demonstrat in Bibliotheca Pharmaceutico-medica Jacobus Mangetus. Et quilibet forte experiri poterit falsum esse allatum à Cardinali Brancacio experimentum, cum non semel uno cocolata poculo iter agentes perseverent usque ad vespem viribus validissimis: quamquam fateor esse, qui post septem horas esuriant, non solum exhausto poculo cocolata, sed à prandio, quoque, vel coena. Porro cocolata, etiamsi sorbeatur, & ad poculenta quodammodo spectet, uti etiam lac, capique stillatus liquor, non ad extinguendam sitim, sed ad vires refocillandas exhauritur: ideoque esculenti rationem habet, non potioni; aut si potioni, talis quidem, quæ nutriat, atque sustentet. At quod inquit Americanis cocolatam potum esse communem, potest principio retorqueri. Si enim inter Americanos jejunium non frangit, quoniam ibi vulgaris est potio; violabit profecto jejunium apud Italos, quorum singuli tali luxuria non bibunt. Deinde respondet noster Nicephorus Sebastus, qui de cocolatis

potione dissertatiunculam edidit, quod licet cocolata eandem in America, & Italia habeat naturam, usus tamen regionum debet attendi. Quippe & Græci jejunium frangunt, si certis feriis, & maxime majori hebdomada, non se abstinant à vino, ac piscibus sanguine concretis: quod in consuetudine non est apud Italos; ac simile exemplum profert de refectiuncula, quam appellant collationem. Melius tamen respondet, si dixeris Americanos stomacho esse debiliores, & spectata regionum diversitate varias potiones, epulasque adhibendas. At de uno argumento multis satis: cætera jam breviter persequamur.

Probant ergo secundo loco jejunium cocolatâ non frangi, eo quod neque illud frangat vinum, neque cervisia, quamvis utrique insit vis nutritiva, & quidem tanta, ut olim ante certamina vina propinarentur athleticis, & aliqua ex Galeno æque nutriant, ac porcina caro. Nec cervisia inter esculenta censetur, tametsi ex frumento, hordeove paratur. At potest hæc argumentatio elidi primum negando cervisia vique jejunium non violari, cum oppositum ex ipsa vi nutrimenti demonstraret in Thebis Lovanienibus cum magna eruditorum caterva Gummarus Huygens. Atque ut demus Brancacio hanc opinionem communiter esse explosam, si loquamur de vino aqua diluto, mensisque vulgaribus usitato, certa quidem est si sermo institatur de vino meraciori, quale aut Galenus commemorat, aut propinabatur athleticis. Deinde sunt, qui negant habere vinum nutriendi vim per se, cum non alia natura sua, sed efficiat duntaxat digestionem alimentorum. Insuper nemo dixerit nequaquam jejunium frangi vino, cui saccharum, cinnamomum, & aliquid esculenti permisceas. Occurrit Brancacius reponens ea permixtione accedere vino alendi vires robustiores; cum econtra pulvis cocolatis in aquam demersus vigore pristino destituatur. Sed fallitur fortasse. Enimvero cum cocolata massa partes habeat aliquas frigidas, sed permultas unctuosas, sulphureas, atque inflammabiles, quæ omnes cacao insunt, addantur præterea in cocolatis præparatione saccharum & cinnamomum; cocolates redactus in pulverem, & demersus in cocum calida aqua, lignoque dentato iterum permixtus fit esculentum stomacho frigido percommodum; & particulæ calidiores, ut dictum est supra, solutæ magis ac liberæ fiunt cum humidis aptius vehiculum unctuosarum, atque

Argumentum 2. & Solutio.

Argumentum 3. & Solutio.

nutrientium : unde cocolata hoc pacto soluta non minus nutrit, ac si illam sumas massa, aut pastillis, sed longe melius, salubrius, aptoque stomachis tam calidis, quam frigidis temperamento. Ex quibus diluitur tertia ratio Brancacii, qui contendit demonstrare cocolatam aquæ permixtione exuere propriam esculenti naturam, cum illam econtra nanciscatur perfectiorem.

6.
Argumen-
tum 4. &
Solutio.

Argumentum quartum Cardinalis Clarissimi est, quod parvitas materiæ juxta communem Doctorum sensum non frangit jejunium Ecclesiasticum. Verum si uni cocolatis uncia tanta est vis nutritiva, ut præclarissimi Medici Mangetus, Pasquius, Zacchias, Stubeus, alique observarunt; non minus attendenda est cocolatis quantitas, quam potionis, ac nutritivi natura: idque in jejunio maxime Quadragesimali, quod credimus in Elia & Moyse præfiguratum, Christi consecratum exemplo, & antiqua & Apostolica traditione firmatum, ut eo religiosius servari debeat, quo fuit majori auctoritate præscriptum.

7.
Argumen-
tum ultimum
cum Solutio-
ne.

Postremum argumentum ad hunc modum se habet. Non leditur jejunium medicamentorum potione. Atqui cocolata (inquit Brancacius) roborat naturalem calorem, generat puriorem sanguinem, cordis substantiam vivificat, dissipat flatum, & prodest ad stomachum roborandum; habet ergo medicamento naturam, ac tali medicamento uti possumus absque fractione jejunii. Ast utraque hujus syllogismi præmissa corruit sponte sua, & universam molem evertit. Nam quantum ad majorem, ut vocant, attinet: vel ægroto medicamentum exhibes, vel sano ac robusto. Si ægroto, ejusdem saluti providendum esse demonstrat lex ipsa naturæ. Si autem sano ac valenti, oportet, ut expendatur qualitas medicaminis. Quod si fuerit nutritivum atque esculentum, nego consistere cum jejunio. Atque ita prior illa propositio fluctuat & labascit. Sed altera propositione tota machina excidit: nam si cocolata roborat naturalem calorem, generat puriorem sanguinem, cordis substantiam vivificat, dissipat flatum, & prodest ad stomachum roborandum; quomodo frigida est admodum, nec nutrit, nec cibum est, nec sustentat, nec vim habet esculentorum? Quomo-

do stomacho roborati, & naturali calore robusti servabunt jejunium, ab Ecclesia eo fine institutum, ut fideles ab alimentis abstinentes carnem macerent, & corporis afflictatione sensus à noxiis retrahant excessibus? Recte ergo statui, argumenta pro cocolatis potione allata nequaquam cuilibet frugi Theologo satisfacere.

Ne tamen alicui injiciam scrupulum, si valida alicui videntur, nec responsionibus nostris ullatenus dissoluta, meminerit is omnes prorsus Theologos, ipsumque Cardinalem amplissimum Franciscum Mariam Brancacium, definire potionem cocolatis non admodum dilutam, sed concretam ac densam jejunio dubio procul opponi. Et licet Turrianus quantitatem permittat non excedentem uncias cocolatis duas, dimidium tantum uncia quidam alii existimant permittendum: unicam vero unciam idem Brancacius, Sebastus noster, atque benigniorum Theologorum pars major. Sed vereor, ne parvam hanc quantitatem complures excedant; nam semel inductæ corruptelæ modum servare non possunt. Est autem illa duarum unciarum portio plurimorum consuetudine recepta; & vir quidam eximius describens eleganti carmine quomodo cocolatæ pararet sibi potionem, ut extat in notis ad Dithyrambum viri Clarissimi Francisci Redi, canebat:

8.
Demuntur
scrupuli cit-
ca potum
cocolatæ.

*Quin & saccharum decisa in frag-
mina metam
Comminuo, cumulusque parvi mihi pon-
dere surgit,
Mixtaque stat justo simul uncia, &
uncia metro.*

Atque hunc finem habet nostra de oblectamentis dissertatio. In qua si oratione usus sum festiva, & poetarum versibus phalerata; indulgendum temporis, quo eam scripsi, tibi, Lector benevole, propono legendam. Neque enim erit qui mihi jure succenseat, si vel ipsa librorum meorum lectione honestam aliquam perceperis voluptatem, vel ego à noxiis oblectationibus retrahar hoc scribendi, vel differendi genere nunquam fortasse à Scholasticis usurpato. Non deerunt tamen in libris nostris dogmata sublimiora, atque in his maxime, quos proximis voluminibus exornabo.

Explicit Liber Vicesimus quartus.